

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
23/07

2023-02-09

Parlamento narių teisinis imunitetas ir jo reglamentavimo tendencijos Europos valstybėse

Parlamentarizmo raidoje susiformavo ir šiuo metu daugumos Europos valstybių konstitucinės teisės sistemose yra įtvirtinti du institutai, susiję su parlamento nario apsauga bei laisvo jo įgaliojimų vykdymo užtikrinimu – indėnitetas (angl. non-liability, vok. indemnität) ir imunitetas (angl. inviolability arba immunity in the strict sense, vok. immunität)¹. Indėniteto turinį sudaro parlamento nario apsauga nuo atsakomybės už balsavimą parlamente ir pasisakymus, vykdant parlamento nario pareigas, o imunitetas sietinas su parlamento nario statusą turinčio asmens apsauga nuo traukimo atsakomybėn už jo galimai padarytus teisės pažeidimus (visų pirma – nusikalstamas veikas) ir su tuo susijusių jo laisvės suvaržymų.

Šiame darbe, iš esmės nesigilinant į indėniteto klausimus, apžvelgiamas parlamentinio imuniteto reglamentavimas Europos valstybių konstitucijose ir įstatymuose, ypač – pastaraisiais dešimtmečiais kai kuriose Europos valstybėse įvykę imuniteto reglamentavimo (ribų nustatymo) pokyčiai.

Daugelyje Europos valstybių istoriškai įsitvirtino plačios apimties imuniteto modeliai, kuriuos įdiegusiose šalyse be parlamento sutikimo jo nariams negali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė ar varžoma jų laisvė, išskyrus atvejus, kai parlamento narys užklumpamas bedarant nusikaltimą (in flagranti delicto)². Pavyzdžiui, Vokietijos Pagrindinio įstatymo³ 46 straipsnyje nurodyta, kad Bundestago narys negali būti traukiamas atsakomybėn ar suimtas dėl baudžiamojo nusikaltimo be Bundestago sutikimo, nebent jis yra sulaikytas bedarant nusikaltimą arba sekančią dieną. Bundestago sutikimas taip pat reikalingas bet kokiam kitam Bundestago nario asmens laisvės suvaržymui. Dar griežčiau parlamento narių asmens laisvė ginama Ispanijoje – jos Konstitucijos⁴ 71 straipsnyje nurodyta, kad savo įgaliojimų laikotarpiu Deputatų rūmų ir Senato nariai turi imunitetą ir apskritai gali būti suimti tik flagrante delicto atvejais. Ispanijos parlamento nariai be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo negali būti apkaltinti ar teisiami. Pažymėtina, kad ir daugelis Centrinės

¹ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Report on the scope and lifting of Parliamentary Immunities, p. 3:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2014\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2014)011-e)

² Kita vertus, Jungtinėje Karalystėje, Nyderlanduose imunitetas, skirtingai nuo indėniteto, faktiškai neegzistuoja. Šalyse, kur imunitetas parlamento nariams suteikiamas, gali būti taikomi įvairūs imuniteto ribų susiaurinimai, leidžiantys parlamento narį tam tikromis aplinkybėmis traukti atsakomybėn ar riboti jo laisvę be parlamento sutikimo ar tam tikromis aplinkybėmis net įpareigojantys tokį sutikimą suteikti. Pavyzdžiui, Portugalijos Konstitucijoje (157 str.) numatyta, kad parlamentas privalo leisti savo narį apkaltinti, jeigu yra aiškių požymių, kad jis padarė tyčinį nusikaltimą, už kurį baudžiama laisvės atėmimu daugiau kaip 3 metams. Pagal Austrijos Federalinio konstitucinio įstatymo 57 straipsnį Nacionalinės Tarybos (žemesniųjų parlamento rūmų) nariai gali būti traukiami baudžiamajon atsakomybėn be Nacionalinės Tarybos sutikimo, jeigu įtariama, kad jie padarė nusikaltimus, kurie akivaizdžiai nėra susiję su jų, kaip parlamento narių, politine veikla.

Constitution of the Portuguese Republic: <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf>
Federal Constitutional Law: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1930_1/ERV_1930_1.htm

³ Basic Law for the Federal Republic of Germany: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html

⁴ The Spanish Constitution: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf>

Europos valstybių, XX a. pabaigoje atnaujinusių savo demokratinę raidą, pasirinko plačios apimties parlamentinio imuniteto modelį.

Vis dėlto, pažymėtina, kad dalis Europos valstybių, turėjusių plačios apimties imuniteto modelį (Belgija, Italija, Prancūzija, Rumunija, Slovakija ir kt.), pastaraisiais dešimtmečiais ėmėsi pataisų ir plėtė galimybes patraukti parlamento narius baudžiamojon atsakomybėn be parlamento sutikimo (dažniausiai paliekant būtiną parlamento sutikimą parlamentarų laisvės suvaržymui). Latvijoje atsisakyta parlamento sutikimo kaip sąlygos jo narių administraciniam nubaudimui. Lenkijoje šiuo metu svarstomos gana radikalias Konstitucijos pataisos, pagal kurias parlamentarų imuniteto faktiškai neliktų ir jie būtų traukiami baudžiamojon atsakomybėn bei suimami bendra tvarka.

Belgija

Iki 1997 m. Konstitucijos 59 straipsnyje buvo numatyta, kad bet kurių parlamento rūmų narys jų sesijos metu negali patirti baudžiamąjį persekiojimą ar būti suimtas be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo, išskyrus *flagrante delicto* atvejus. 1997 m. priimta Konstitucijos pataisa leido vykdyti baudžiamąjį procesą parlamento nario atžvilgiu be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo⁵.

Dabartinės redakcijos Konstitucijos⁶ 59 straipsnyje nurodyta, kad, išskyrus *flagrante delicto* atvejus, bet kurių parlamento rūmų narys sesijos metu negali būti dėl baudžiamosios bylos tiesiogiai iškviestas į teismą ar suimtas be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo. Išskyrus *flagrante delicto* atvejus, laisvę ribojančios priemonės, kurios skiriamos dalyvaujant teisėjui, sesijos metu gali būti pritaikytos parlamento nariui tik Apeliacinio teismo pirmininko sprendimu, už konkrečią bylą atsakingam teisėjui paprašius. Kratos ir poėmiai tokiuose procesuose vykdomi tik atitinkamų parlamento rūmų pirmininkui ar jo paskirtam parlamento nariui dalyvaujant. Suinteresuotas parlamento narys bet kurioje baudžiamosios bylos tyrimo stadijoje sesijos metu gali prašyti, kad parlamento rūmai, kuriems jis priklauso, sustabdytų procesą. Rūmai gali patenkinti tokį prašymą 2/3 balsų dauguma. Parlamento nario kalinimas ar jo baudžiamosios bylos teisminis nagrinėjimas sesijos metu gali būti sustabdytas, jeigu to pareikalauja atitinkami parlamento rūmai.

Estija

Konstitucijos⁷ 76 straipsnyje nustatyta, kad parlamento (Rygiškų) nariai turi imunitetą. Rygiškų narys gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik teisingumo kanclerio⁸ siūlymu ir pritarus visų Rygiškų narių daugumai.

Parlamentarų teisinio imuniteto klausimai detaliau reglamentuojami Rygiškų narių statuso įstatyme⁹, priimtame 2007 m. Iki 2015 m. galiojusios šio įstatymo redakcijos 18 straipsnyje buvo įtvirtinta, kad:

- 1) Rygiškų nariai teisiškai neatsako už balsavimą ar politinius pareiškimus parlamente ar jo organuose;
- 2) draudžiama kliudyti Rygiškų nariui vykdyti jo pareigas;
- 3) kaltinimai Rygiškų nariui rengiami ir tyrimo procesas jo atžvilgiu vykdomas pagal Baudžiamąjį proceso kodeksą (14 skyriaus)¹⁰ nuostatas;
- 4) Rygiškų nariai negali atsisakyti imuniteto.

⁵ European Parliament. Parliamentary immunity in the Member States of the European Union and in the European Parliament, p. 12:

<https://www.idi.org.il/media/5939/european-parliament-parliamentary-immunity-in-the-member-states-of-the-european-union-and-in-the-european-parliament-1999-en-pi.pdf>

⁶ La Constitution Belge: https://www.senate.be/doc/20220714_CONSTITUTION.pdf

⁷ The Constitution of the Republic of Estonia: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013003/consolide/current>

⁸ Õiguskantsler. Official Duties: <https://www.oiguskantsler.ee/en>

⁹ Status of Members of the Riigikogu Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/523082017002/consolide/current>

¹⁰ Pagal šio Baudžiamąjį proceso kodekso skyrių vykdomas valstybės pareigūnų – prezidento, vyriausybės narių, teisingumo kanclerio, teisėjų ir kai kurių kitų baudžiamasis persekiojimas.

2015 m. sausio 1 d. įsigaliojo Rygikogo narių statuso įstatymo pataisos, kuriomis jo nuostatos, susijusios su teisinio imuniteto klausimais, buvo labai išplėtos (pakeistas ir papildytas 18 straipsnis, naujai įtvirtinti 18¹–18⁵ straipsniai), iš dalies palengvinant parlamentarų baudžiamojo persekiojimo sąlygas.

Naujos redakcijos Rygikogo narių statuso įstatymo 18 straipsnyje buvo papildomai numatyta, kad parlamentarai negali naudotis savo teisiniu imunitetu veiksmų, kurie nėra susiję su jų laisvo mandato vykdymu, atžvilgiu, taip pat – teisinės atsakomybės išvengimo tikslais. Tebesilaikant bendrojo principo, pagal kurį parlamento narys negali atsisakyti imuniteto, nustatyta, kad Rygikogo nariai, raštu patvirtindami savo sutikimą, gali leisti jų atžvilgiu atlikti atskirus Baudžiamojo proceso kodekso¹¹ 382² straipsnyje numatytus veiksmus (asmens apžiūra, krata, turto areštas, suėmimas ir kt.). Pažymėtina, kad Rygikogo narių daugumos sutikimas reikalingas tik kaltinimų Rygikogo nariui parengimui, tačiau minėti veiksmai Rygikogo nario atžvilgiu gali būti atliekami dar iki tol. Jei Rygikogo narys nesutinka su šių veiksmų atlikimu, leidimą juos atlikti suteikia įgalioti pareigūnai ar organai, pavyzdžiui, Rygikogo Konstitucijos reikalų komitetas leidžia taikyti suėmimą, teisingumo kancleris – atlikti kratą Rygikogo patalpose ir paaimti iš jų dokumentus ar kitus įrodomąją reikšmę turinčius objektus, Talino apygardos apeliacinio teismo pirmininkas – atlikti kitus minėtus veiksmus. Šių leidimų nereikia *flagrante delicto* atvejais, kai padaromas pirmo laipsnio nusikaltimas¹².

2015 m. įsigaliojus Rygikogo narių statuso įstatymo pataisoms, procesiniai veiksmai Rygikogo narių atžvilgiu vykdomi ir kaltinimai jiems rengiami pagal naujai sukurto atskiرو Baudžiamojo proceso kodekso 14¹ skyriaus nuostatas.

Rygikogo narių statuso įstatymo 18¹ straipsnyje nurodyta, kad nusikaltimo padarymu įtarus Rygikogo narį, senaties eiga sustabdoma. Ji atsinaujina, kai Rygikogas leidžia rengti kaltinimus savo nariui, arba pasibaigus jo įgaliojimams. Jeigu Rygikogo narys padaro nusižengimą¹³ ir jam skiriamas areštas, jis turi būti vykdomas tuo metu, kai tai nekliudo dalyvauti Rygikogo darbe (18² str.).

Italija

Pagal Konstitucijos 68 straipsnio redakciją, galiojusią iki 1993 m.¹⁴, be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo parlamento nario atžvilgiu nebuvo galima vykdyti baudžiamojo proceso, jis negalėjo būti suimtas ar patirti kitokį asmens laisvės apribojimą, negalėjo būti vykdoma jo asmens apžiūra ar krata namuose (leidimo atlikti šiuos veiksmus nereikėjo, užklupus parlamento narį darant tokį nusikaltimą, kurio atveju privaloma taikyti suėmimą). Nuteisto parlamento nario įkalinimui taip pat reikėjo atitinkamų parlamento rūmų sutikimo.

1993 m. priimtomis pataisomis Konstitucijos 68 straipsnis buvo modifikuotas. Dabartinėje jo redakcijoje¹⁵ atsisakyta nuostatos, kad baudžiamasis procesas parlamento nario atžvilgiu galimas tik atitinkamiems parlamento rūmams leidus. Taigi, Italijos parlamento narys pagal galiojančią Konstituciją gali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn bendrais pagrindais. Tačiau ir dabartinė Konstitucijos 68 straipsnio redakcija neleidžia be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo taikyti parlamento nariui procesinių prievartos priemonių – sulaikymo, asmens apžiūros, kratos, kalinimo, išskyrus *flagrante delicto* atvejus. Toks sutikimas nebereikalingas parlamento nario kalinimui, kai vykdomas galutinis teismo nuosprendis.

1993 m. pataisomis Konstitucijos 68 straipsnis, be kita ko, papildytas nuostata, kad parlamento rūmų sutikimas reikalingas parlamento nario pokalbių ir ryšio kontrolei ar jo korespondencijos perėmimui.

¹¹ *Code of Criminal Procedure*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013093/consolide/current>

¹² Pagal Estijos Baudžiamojo kodekso 4 straipsnį pirmo laipsnio nusikaltimas yra nusikaltimas, už kurį taikoma maksimali bausmė yra didesnė kaip 5 metai laisvės atėmimo arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos.

Penal Code: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/522012015002/consolide/current>

¹³ Estijos Baudžiamajame kodekse (3 str.) išskiriamos dvi neteisėtų veikų (angl. *offences*) kategorijos – nusikaltimai (*criminal offences*) ir nusižengimai (*misdemeanours*). Už nusižengimus neskiriama laisvės atėmimo bausmė, tačiau galimas areštas iki 30 dienų (Baudžiamojo kodekso 48 str.).

¹⁴ *Costituzione della Repubblica Italiana*: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1947/12/27/047U0001/sq>

¹⁵ *La Costituzione*: <https://www.senato.it/istituzione/la-costituzione/parte-ii/titolo-i/sezione-i/articolo-68>

Latvija

Pagal Konstitucijas¹⁶ 29 straipsnį Saeimos nariai negali būti suimti, jų patalpose negali būti atliekama krata, jų laisvė negali būti varžoma kitais būdais be Saeimos sutikimo. Saeimos nariai gali būti suimti, užklupus juos bedarant nusikaltimą. Tokiu atveju per 24 valandas turi būti informuotas Saeimos prezidiumas, kuris klausimą dėl Saeimos nario paleidimo ar tolesnio kalinimo perduoda spresti artimiausiame Saeimos posėdyje (ne sesijos metu klausimą sprendžia pats Prezidiumas).

Konstitucijos 30 straipsnyje nurodyta, kad be Saeimos sutikimo negali būti pradėtas jos nario baudžiamasis persekiojimas. Pagal šį Konstitucijos straipsnį anksčiau buvo draudžiama be Saeimos sutikimo jos nariams skirti ir administracines nuobaudas, tačiau 2016 m. ši nuostata panaikinta.

Liuksemburgas

Iki 2006 m. Konstitucijos 69 straipsnyje buvo nurodyta, kad parlamento narys parlamento sesijos metu negali būti traukiamas atsakomybėn ar suimamas dėl nusikaltimo padarymo be parlamento sutikimo, išskyrus *flagrante delicto* atvejus. Taip pat buvo įtvirtinta, kad be tokio sutikimo parlamento nario atžvilgiu negalima taikyti, išskyrus *flagrante delicto* atvejus, laisvę fiziškai ribojančių priemonių¹⁷.

Nuo 2006 m. galioja nauja Konstitucijos¹⁸ 69 straipsnio redakcija, pagal kurią parlamento nario baudžiamasis persekiojimas ir parlamento sesijos metu galimas be parlamento sutikimo. Parlamento sutikimas (sesijos metu) reikalingas, išskyrus *flagrante delicto* atvejus, tik parlamento nario suėmimui. Konstitucijos 69 straipsnyje taip pat nurodyta, kad parlamento sutikimo nereikia parlamento nariui skirtos bausmės, įskaitant laisvės atėmimą, vykdymui.

Prancūzija

1958 m. Konstitucijos 26 straipsnyje¹⁹, *inter alia*, buvo numatyta, kad sesijos metu parlamento narys negali būti traukiamas atsakomybėn ar suimamas nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų bylose be tų parlamento rūmų, kuriems jis priklauso, leidimo, išskyrus *flagrante delicto* atvejus. Nevykstant sesijai, parlamento nario suėmimui pagal originalią Konstitucijos 26 straipsnio redakciją buvo reikalingas atitinkamų parlamento rūmų valdybos leidimas, išskyrus *flagrante delicto* atvejus, atvejus, kai parlamento nario baudžiamasis persekiojimas jau buvo leistas, ir galutinio teismo nuosprendžio priėmimo atvejus. Taip pat buvo numatyta, kad parlamento nario kalinimas ar jo baudžiamasis persekiojimas turi būti sustabdytas atitinkamiems parlamento rūmams pareikalavus.

1995 m. Konstitucijos 26 straipsnis buvo modifikuotas²⁰, atsisakant nuostatos, kad parlamento rūmų sutikimas reikalingas jų nario patraukimui baudžiamojon atsakomybėn. Pagal dabartinę Konstitucijos 26 straipsnio redakciją sutikimas (dėl jo dabar visais atvejais sprendžia atitinkamų rūmų valdyba) reikalingas tik parlamento nario suėmimui nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų bylose bei kitų jo laisvę ribojančių priemonių taikymui, išskyrus *flagrante delicto* ir galutinio teismo nuosprendžio priėmimo atvejus. Parlamento nario kalinimas, jo laisvę ribojančių priemonių taikymas ar jo baudžiamasis persekiojimas sustabdomas (bet tik iki sesijos pabaigos), jeigu to pareikalauja parlamento rūmai, kurių narys yra tas parlamentaras.

¹⁶ The Constitution of the Republic of Latvia: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57980>

¹⁷ European Parliament. Parliamentary immunity in the Member States of the European Union and in the European Parliament, p. 99.

¹⁸ Constitution du Grand-Duché de Luxembourg:

<https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/constitution/1868/10/17/n1/consolide/20200519>

¹⁹ Article 26 de la constitution du 4 octobre 1958 (Version en vigueur du 05 octobre 1958 au 05 août 1995):

<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000006527490/1958-10-05/#LEGIARTI000006527490>

²⁰ Article 26 de la constitution du 4 octobre 1958 (Version en vigueur depuis le 05 août 1995):

<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000006527491/1995-08-05/#LEGIARTI000006527491>

Rumunija

1991 m. Konstitucijos²¹ 69 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta, kad Deputatų rūmų ir Senato nariai negali būti sulaikyti, suimti ar traukiami atsakomybėn dėl nusikaltimo ar nusižengimo padarymo be atitinkamų parlamento rūmų sutikimo. Kartu buvo įtvirtinta, kad sutikimas sulaikyti ir apieškoti parlamento narį nereikalingas *flagranti delicto* atveju, tačiau ir šiomis aplinkybėmis atitinkami parlamento rūmai, nusprendę, kad sulaikymui nėra pagrindo, buvo įpareigoti nedelsiant pareikalauti parlamentaro paleidimo (69 str. 2 d.).

2003 m. Rumunijos Konstitucijos peržiūros įstatymu²² (35 str.) Konstitucijos 69 straipsnis²³ buvo pakeistas, siaurinant parlamento narių imuniteto ribas. Naujos redakcijos šio straipsnio 1 dalyje buvo įtvirtintas Deputatų rūmų narių ir senatorių indėmnitetas (apsauga nuo teisminės atsakomybės už balsavimą ir vykdant pareigas išreikštą nuomonę), o 2 dalyje nurodyta, kad jų atžvilgiu gali būti vykdomas kriminalinis tyrimas ar baudžiamasis persekiojimas už veikas, kurios nėra susiję su jų balsavimu ar politinėmis nuomonėmis, išreikštomis vykdant pareigas. Atitinkamų parlamento rūmų sutikimas dabar reikalingas tik parlamentarų apieškojimui, sulaikymui ar suėmimui. Pirminės redakcijos Konstitucijos 69 straipsnio 2 dalis tapo jo 3 dalimi.

Slovakija

Parlamento (Nacionalinės Rados) narių imuniteto ribos susiaurintos 2012 m. rugsėjo 1 dieną įsigaliojusia Konstitucijos pataisa²⁴. Iki šios pataisos įsigaliojimo Konstitucijos 78 straipsnio 3 dalyje, *inter alia*, buvo nurodyta, kad Nacionalinės Rados narys negali patirti baudžiamąjo persekiojimo, taip pat jis negali būti suimtas be parlamento sutikimo. Parlamentui tokio sutikimo nedavus, Nacionalinės Rados nario baudžiamasis persekiojimas ar suėmimas buvo negalimas iki jo mandato pabaigos²⁵. Ankstesnės redakcijos Konstitucijos 78 straipsnio 4 dalyje buvo numatyta, kad parlamento narį užklupus ir sulaikius bedarant nusikaltimą, atsakinga teisėsaugos institucija turi nedelsiant apie tai pranešti Nacionalinės Rados pirmininkui. Parlamentaras turėjo būti nedelsiant paleistas su jo sulaikymu nesutikus Nacionalinės Rados Mandatų ir imuniteto komitetui²⁶.

Naujos redakcijos Konstitucijos²⁷ 78 straipsnio 3 dalyje nurodyta tik tai, kad parlamento narys negali būti suimtas be Nacionalinės Rados sutikimo, o Konstitucijos 78 straipsnio 4 dalis pakeista nustatant, kad parlamentaro sulaikymo, užklupus jį bedarant nusikaltimą, atveju atsakinga institucija turi nedelsiant apie tai pranešti ne tik Nacionalinės Rados pirmininkui, bet ir tiesiogiai parlamento Mandatų ir imuniteto komiteto pirmininkui. Šiam komitetui palikti įgaliojimai spręsti dėl sulaikyto Nacionalinės Rados nario paleidimo.

Lenkija²⁸

Galiojantis teisinis reglamentavimas užtikrina plačios apimties Lenkijos parlamento narių indėmnitetą ir imunitetą.

²¹ Constitution of Romania: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b53c4.html>

²² LAW for the revision of the Constitution of Romania:

<https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ro/ro041en.pdf>

²³ Pertvarkius Konstitucijos straipsnių numeraciją, dabar tai galiojančios Rumunijos Konstitucijos 72 straipsnis.

The Constitution of Romania: <https://www.presidency.ro/en/the-constitution-of-romania>

²⁴ Zákon z 26. júla 2012, ktorým sa mení Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov:

<http://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=368842>

²⁵ Pažymėtina, kad senaties termino eiga tokiu atveju buvo stabdoma iki parlamentaro įgaliojimų pabaigos.

²⁶ Constitution of the Slovak Republic: <https://www.prezident.sk/upload-files/46422.pdf>

²⁷ Ústava Slovenskej republiky: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/>

²⁸ Lenkijoje, kaip minėta įvade, parlamento narių, taip pat ir teisėjų, imuniteto konstitucinio reglamentavimo klausimų svarstymas parlamente nėra pasibaigęs.

Konstitucijos²⁹ 105 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Seimo narys netraukiamas atsakomybėn už veiklą, kurią apima jo mandatas, nei turėdamas Seimo nario įgaliojimus, nei jiems pasibaigus. Už šią veiklą Seimo narys atsakingas tik Seimui, o jei pažeidžia trečiųjų asmenų teises, atsako prieš teismą tik Seimui sutikus.

Nuo rinkimų rezultatų paskelbimo dienos iki įgaliojimų pabaigos Seimo narys negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn be Seimo sutikimo (Konstitucijos 105 str. 2 d.). Baudžiamasis procesas, pradėtas iki asmens išrinkimo Seimo nariu, Seimo reikalavimu sustabdomas iki Seimo nario įgaliojimų pabaigos (atitinkamam laikotarpiui sustoja senaties eiga) (105 str. 3 d.). Tačiau Seimo narys gali sutikti būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Šiuo atveju Konstitucijos 105 straipsnio 2 ir 3 dalys netaikomos (105 str. 4 d.).

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 5 dalį Seimo narys negali būti sulaikytas ar suimtas be Seimo sutikimo, išskyrus atvejus, kai Seimo narys užklumpamas bedarant nusikalstamą veiką ir jo sulaikymas būtinas tinkamam proceso vykdymui. Apie Seimo nario sulaikymą nedelsiant pranešama Seimo maršalkai, kuris gali nurodyti paleisti Seimo narį.

Konstitucijos 108 straipsnyje nurodyta, kad jos 105 straipsnio nuostatos atitinkamai taikomos ir senatoriams.

2022 m. lapkričio 9 d. valdančiosios partijos „Teisė ir teisingumas“ frakcija pateikė Konstitucijos pataisų projektą EW-020-1067/22³⁰, kuriuo, *inter alia*, siūloma keisti Konstitucijos 105 straipsnį³¹. Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalį siūloma papildyti nuostata, kad Seimo sutikimas nereikalingas teisminei Seimo nario atsakomybei už trečiųjų asmenų teisių pažeidimą, veikiant mandato ribose, jeigu procesas kyla iš viešojo kaltinimo³², o Konstitucijos 105 straipsnio 2 dalyje siūloma nurodyti tik tai, kad teisėsaugos institucijos turi nedelsiant informuoti Seimo maršalką apie Seimo nario sulaikymą ar suėmimą (nepaliekant maršalkai teisės spręsti dėl Seimo nario paleidimo). Visos kitos dabartinės Konstitucijos 105 straipsnio redakcijos nuostatos būtų naikinamos.

Konstitucijos pataisų projekto autoriai nurodo, kad parlamento nariai, teisėjai, prokurorai turėtų būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn bendra tvarka, tai yra, taip pat kaip ir visi piliečiai. Pataisų projekto autorių nuomone, minėtų pareigūnų imunitetas šiuo metu yra pernelyg išplėtotas ir sukuria perteklines asmenines privilegijas, o pataisos užtikrintų skaidrumą ir lygybę prieš įstatymą, kas itin svarbu visuomenei, šiuo metu jaučiančiai neteisingumą³³.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Vyresnysis patarėjas

Vidmantas Punelis

Tel. (8 5) 239 6186, el. p. vidmantas.punelis@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas

²⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

³⁰ Poselski projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej EW-020-1067/22: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-1067-2022/\\$file/9-020-1067-2022.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-1067-2022/$file/9-020-1067-2022.pdf)

³¹ Projektu taip pat siūloma keisti Konstitucijos 181, 196, 200 straipsnius, faktiškai naikinant teisėjų imunitetą nuo baudžiamosios atsakomybės ir laisvės suvaržymo.

³² Lenkijoje galimas privatus kaltinimas, kurio atveju dėl kai kurių nusikalstamų veikų padarymo nukentėjęs asmuo pats (o ne teisėsaugos institucijos) inicijuoja baudžiamąjį procesą ir palaiko kaltinimą teisme.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, Art. 59–61:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf>

³³ Poselski projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej EW-020-1067/22.

*išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.
Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.
© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2023*